

Poddaný švédského krále Vlastimil Třešňák

V rubrice Nejblíží koncerty je už bezmála dekádu na webu jednoho z největších českých písničkářů věta, kterou jeho fanoušci nečtou rádi: „Vlastimil Třešňák již nevystupuje, děkujeme za pochopení.“ Naštěstí o sobě tu a tam dá vědět jinou než koncertní formou.

TEXT: ONDŘEJ BEZR

Své předsevzetí už nikdy se nepostavit před publikum jako muzikant porušil Vlastimil Třešňák za tu dobu jen párkrát. V roce 2022 s pár písničkami na koncertě k výročí vydavatelství Galén, které je „přístavem“ vši jeho tvorby, hudební i literární. Tu a tam coby konferenciér koncertů dámského Alo Tria, které zpívalo jeho písničky. Anebo letos při oslavách nedožitého osmdesátin Ivana Martina Jirouse v divadle Archa+, kde by ovšem bylo namísto označit jeho vystoupení spíš za performanci než čistě hudební blok.

Těm, kteří o to stojí, ale Třešňák z očí setrvale neschází. Tu a tam mu vyjde nová nebo reedovaná kniha, jež rozšiřuje jeho již poměrně rozsáhlou bibliografii. Někde jsou k vidění jeho obrazy, jejichž malování se po léta intenzivně věnuje. Leckdo z aktuálně aktivních hudebníků zhudebňuje jeho texty, mezi stálé „odběratele“ patří Michal Pavlíček, ať už pro Stromboli, nebo sólové projekty, a naposledy i hvězda alternativního písničkářství Marie Puttnerová.

Nicméně když v roce 2022 po devíti letech vydal novinkové album *Kíks* (a v rámci jeho polosoukromého uvedení do světa také v galerii Salon na Letné zcela výjimečně pár kousků naživo zazpíval), byl to vlastně blesk z čistého nebe, protože už málokdo tušil, že Třešňák na něčem, co se týká hudby, pracuje. Ve spolupráci s předními českými hudebníky, zejména s kytaristou Josefem Štěpánkem a klávesistou Janem Steinsdörferem, kteří mu pomohli jeho nové texty zhudebnit, se Třešňák blýskl natolik, že média, alespoň tedy ta, jež jsou schopna reflektovat opravdu zajímavou hudbu, hovořila o jednom z comebacků roku. Třešňáka to zjevně navenadilo, protože konec roku 2024 je ve znamení vydání jakéhosi pokračovatele *Kíksu*, vzniklého ve stejné tvůrčí konstelaci – alba *Happy Hour*.

Přetlak talentu

K současné poloze svých textů, pro kterou bývá velmi často používán přídomek

Vlastimil Třešňák, 2024, foto: Karel Cudlín

„surrealistická“, dospěl Vlastimil Třešňák pozvolnou, ale poměrně radikální proměnou od svých začátků. Od původní podoby rozervaného folkového barda z jeho prvního – a pro mnohé možná dodnes nepřekonaného – exilového alba *Zeměměřič* (1979) se odstříhl v nultých letech jedenadvacátého století. Tehdy se tento někdejší písničkář s dvanáctistrunnou kytarou v klíně, lyricky básníci o pražské periferii a vyprávějící příběhy o lidech z okraje společnosti, obstaral bluesrockovou kapelou, stylově jakoby vypadlou ze šedesátých let. Stal se z něj frontman doslova vyplivující proklatě přesné a často velmi přímočaré komentáře k tomu, co se kolem nás dělo a děje, tedy v podstatě protestsongy. K nimž přitom nikdy, ani v době protestního písničkářského hnutí v sedmdesátých letech, vlastně žádné velké sklony neměl, byla mu vždy bližší poezie.

Třešňák byl vždycky mistrem silných obrazů a metafor, byť jejich podstata je v tvorbě posledních zhruba dvaceti let mnohem méně uchopitelná než ta, kterou jsme znali dřív. Což je důkazem toho, že písničkářův vývoj v žádném případě neustrnul – přitom by se chtělo říct, že se o jakési definitivní ustrnutí a svoje opuštění „role Třešňáka“ sám velementně snažil. Přetlak talentu – a nepochybně také neutuchající přesvědčování nejblížšího kroužku přátel včetně jeho vydavatele – byl naštěstí silnější.

Bermudský trojúhelník

V současné Třešňákově tvorbě najdeme ohlasy jeho původní poetiky spíše stopově a formálně, hlavně v použití gramatických tvarů a všech vrstev jazyka včetně argotu periferie ve smyslu geografickém i sociálním. Ta mu byla blízká vždycky, třešňákovsky příslovečný Karlín se odrážel nejen do první fáze jeho tvorby v tématech i formě, ale je v ní přítomen dodnes, jakkoli v ní více či méně reálné postavy této čtvrti, žádné „nové zeměměřiče“, už asi nenajdeme. Se skoro až genetickým vkladem, který formoval Třešňáka od dětství, to ani jinak nejde, krev není voda.

„Jeho osobní příběh je jak z Alexandra Dumase,“ řekla kdysi v narážce na

S Jaroslavem Hutkou, 1968, foto: Galén

S Lubošem Zichem, Karlův most, 1967, foto: Galén

Třešňákovu narození a dětství jeho přítelkyně a kolegyně, herečka Vlasta Chramostová. Jeho matka byla velmi mladá dívka z rodiny neodsunutých sudetských Němců, otec voják základní služby. Z jejich krátkodobého manželství se narodilo dítě, které po rozvodu soud přiřkl otci. Ten je dal na výchovu svým

karlínským rodičům. Prožité dětství Třešňáka formovalo po mnoha stránkách, což víme z jeho raných písní, ale i literární tvorby: otevřená náruč prarodičů, prostředí klukovských part, v nichž se prolínalo „bílé“ a romské etnikum, pustiny vhodné k mapování. Taky první setkávání s muzikou. „Babička milovala

Tyjátr písničkářů, 1971, foto: Galén

Vlasta Třešňák a Temporary Quintet, 2024, foto: Karel Cudlín

S Václavem Havlem, foto: Alan Pajer

Budapešť, 1988, foto: Galén

zpěváka Rudolfa Antonína Dvorského. Velký rozdíl oproti tomu, co jsem slyšel, když jsem šel z dětské knihovny. Naproti ní sedávali v parku mí pozdější kolegové cigoši a hráli *Dajánu* nebo *Tam, kde je Caracas*, šlágry padesátých, šedesátých let. A kousek od parku byl klandr, kde se

scházeli chuligáni, páskové. Načesání, napomádování, o tři čtyři roky starší kluci a ti na kytary trsali rock'n'roll *Dej nám pánbů kýbl bublin!* Plivali před sebe, já jim chodil do hospody U Města Hamburku pro pivo a mohl s nimi sedávat na jejich klandru. Takže R. A. Dvorský – *Dajána – Kýbl bublin*, bermudský trojúhelník, který mě polapil, jelikož se mi to líbilo všechno,“ vzpomínal o mnoho let později Třešňák v životopisném rozhovoru *To je hezký, ne?*

Není tedy náhoda, že první umělecké odvětví, do kterého se Třešňák ještě jako adolescent obul, byla právě hudba.

První pokusy o založení bigbítové kapely, zkoušející v jednom z oblouků karlínského Negrelliho viaduktu, skončily neúspěchem, ani občasné vyhrávání hospodských odrohovaček štamgastům v lokále U Města Hamburku asi nejsou tou nejzásadnější stopou. Je nomže byl rok 1968, všeobecné

uvolnění a na pražské písničkářské „scéně“ na Karlově mostě vyšly první hvězdy, kterým stačila jedna akustická kytara. Už zavedení Jaroslav Hutka s Petrem Kalandrou, Palečkem a Janík, Jaroslav Neduha a další. A mezi nimi i čerstvý adept písničkářství Vlastimil Třešňák, který

na svoje písničky z té doby na rozdíl od mnoha svých kolegů zásadně nevzpomíná ani je nikdy nenahrál. Ostatně absence jakéhokoli sentimentu je jedním z jeho nejpodstatnějších povahových rysů nejen ve smyslu uměleckém. I když připouští: „Sice na toho sedmnáctiletého Třešňáka nadávám, popichuji ho, ale zároveň mu závidím. Možná na něj žárlím... Jak myslel všechno, co dělal, naivně upřímně. Jak celé noci vymýšlel rým třeba na slovo slunce. Když nevymyslel, šel ráno ukradnout před mlékárnu housku a láhev mléka, a lámal si hlavu dál.“

Okupační vojska samozřejmě učinila rejdu „nekalých živlů“ přítrž. Ještě předtím ale Vlastimil Třešňák díky na mostě vystavující výtvarnici a tehdejší přítelkyni Marcele Třebické objevil další disciplínu svého pozdějšího „uměleckého pětiboje“ – malování. „Zjistil jsem, jak malování voní, jak uklidňuje, působí jak návyková droga. Je to vlastně voňavá terapie, pastva pro oči. Všele doporučuji.“

Trocha Šafránu

Spásný nápad, jak dát po sovětské okupaci pražské folkové komunitě nějaký řád a vybavit ji pro „boj s nepřítelem“, dostal paradoxně nemuzikant, nicméně podnikavý člověk Jiří Pallas: volnému sdružení, působícímu na bázi Svatoplukových prutů, vymyslela jedna z jeho zakládajících členek Zuzana Michnová název Šafrán. Nepřizpůsobivý odpůrce

jakýchkoli organizací Vlastimil Třešňák se nejprve k celé akci stavěl skepticky, „ale později jsem ke křížku přilezl. Sdružení Šafrán fungovalo trošku jako odbory. Veselé umělé ghetto. Brali jsme se navzájem na hraní, pomáhali si, méně se pomlouvali. Zuzana Michnová mi jednou umyla nádobí. Chovali jsme se jako zahrádkáři, kteří si navzájem vyměňují sazenice a radí si nejlepší hnůj.“

Samozřejmě i Šafránu při jakékoli sebemenší příležitosti házely totalitní znormalizované úřady klacky pod nohy, pro Vlastimila Třešňáka vedla zřetelná cesta ještě hlouběji pod povrch oficiality. Ne snad do přímého undergroundu, obývaného kapelami jako Plastic People of the Universe nebo písničkáři typu Svatopluka Karáska, spíše do oblasti disentu kolem Václava Havla a jeho přátel. Do prostředí Charty 77.

Do Třešňákova „uměleckého pětiboje“ přibyl další střípek. Disentní „veselé ghetto“ plné slavných divadelníků vykázaných z oficiálních šaten a jevišť vytvořilo paralelní svět – bytové divadlo. Na zašedlých fotografiích z představení variace Pavla Kohouta na shakespearovské téma *Play Macbeth* vidíme vedle Vlasty Chramostové, Terezy Kohoutové Boučkové a Pavla Landovského i Vlastimila Třešňáka. „Vlasta dělal nejen muziku, ale ukázal se i jako neobyčejně schopný herec, který celému představení dal se svou kytarou rytmus,“ nešetřila chválou s odstupem Vlasta Chramostová. To už byl Třešňák

naplno v „zakázaném území“, a určen tedy z hlediska komunistického režimu k likvidaci. Přesněji řečeno Asanaci. Což byl krycí název pro aktivitu, která měla za cíl všechny nepohodlné odpůrce režimu dostat za hranice. Používaly se k tomu nejrůznější odpudivé prostředky, nátlak psychický i fyzický.

Po jednom z obzvláště krutých výslechů v roce 1982, kdy si o jeho ruce típal hořící cigarety opilý estébák Josef Kafka, se i dlouho odolávající Vlastimil Třešňák podvolil a odešel do exilu. Nejprve do Švédska a posléze do Německa. Další plánované přestěhování do New

Yorku už nerealizoval. Přišla sametová revoluce. Ta jej rozhodně nedojímala tak naplno jako jeho blízkého kamaráda Jaroslava Hutku, který si hned 17. listopadu 1989 začal balit kufry. Zřejmě proto, že vůči zemi, kde si z rukou muzikantů dělají policajti popelník, Třešňák žádný zvláštní sentiment necítil. Nakonec ale začal přijíždět „na zkoušku“, za přáteli a na krátká koncertní turné. V rámci Asanace odešel do exilu jako jeden z posledních a jako jeden z posledních vyasanovaných se pak také natrvalo vrátil. Zůstal ale, a je jím dodnes, poddaným švédského krále. ☒

2022, foto: Karel Cudlín